

“TÜRKİYE’DE LİSANSÜSTÜ TARİH PROGRAMLARININ DURUMU” ÇALIŞTAYI

(12 NİSAN 2014 ISPARTA SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ)

SONUÇ BİLDİRGESİ

1. Türkiye’de birbirinin benzeri tarih lisans programları nedeniyle neredeyse tek tarihçi tipi mezun olmaktadır. Bu da lisansüstünde özgün fikirlere sahip, farklı tarihçilerin yetişmesini olumsuz etkilemektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmak için lisans düzeyinde eskiçağdan bugüne kadar uzun tarihsel süreci “anlatmak” için konulan yoğun ders kataloglarından vazgeçilebilir. Bu yerleşik yaklaşımın yerine programlarda her bir çağ ya da dönemi örnekleyen alan dersleri yanında, tarih alanında araştırma ve düşünme temelli (tarih düşüncesi, araştırması, kaynak bilgisi, yazımı, değerlendirmesi, tarih felsefesi vb.) derslere ağırlık verilerek öğrencilerin lisansüstünde çalışmak istediği alana lisanstan itibaren hazırlanmalarına imkân tanınabilir.
2. Lisansüstü öğrencilerin gerekli burs imkanları arttırılarak bir anlamda “gelecek kaygısı”ndan kurtarılıp lisansüstü öğretime yoğunlaşmaları sağlanabilir.
3. Doktora programlarında zorunlu dersler yerine, oluşturulacak ders havuzundan öğrencilerin çalışma alanlarına/konularına göre ders seçmeleri ve sürecin daha çok tez yazımına ve bilimsel bilgi üretimine yönelik planlanması önerilebilir. Böylelikle doktora programlarının “ders ağırlıklı yapı” yerine “tez ağırlıklı bir yapıya” doğru yönelmesi için adım atılmış olur.
4. Tarih lisansüstü programlarda kayıtlı öğrencilerin ders sürecinde çalıştay, sempozyum, konferans vb. etkinliklere katılması teşvik edilerek tarihçilik mesleği bakımından kişisel gelişimlerine daha çok katkı sağlayabilecek sistemler geliştirilebilir.
5. Türkiye’de tarih alanında mesleki bilgi ve becerilerin geliştirilmesine yönelik yüksek lisans programları (tezsiz yüksek lisans programları) son derece sınırlıdır. Hâlbuki günümüzde lisansüstü eğitim sadece araştırma amaçlı olarak değil, mesleki eğitim amacına yönelik olarak da yapılmaktadır. Tarihsel mirasın korunması ve değerlendirilmesi, tarih alanında turizm rehberliği, tarih müzeciliği, tarih arşivciliği, tarih öğretimi gibi alanlarda mesleki eğitim vermek ya da mevcut mesleki yapıyı geliştirmek amacına yönelik (tezsiz) yüksek lisans programları açılabilir.
6. Tarih metodolojisine yönelik çalışmaları lisansüstü düzeyde yürütmek ve yapılan yeni tez ve yayınlarla tarih araştırmalarına ilişkin literatürü zenginleştirmek adına tarih bölümü içinde bağımsız bir “Tarihyazımı ve Metodolojisi Master Programı” açılabilir. Böylelikle tarih araştırma-yazım yöntem ve becerilerine ilişkin yeni ve özgün yaklaşımların ortaya çıkması sağlanarak Türkiye’deki tarihçiliğe niteliksel bir katkı yapılabilir.
7. Tarihe yardımcı bilimler olarak bilinen tarihî coğrafya, nümizmatik gibi alanlarda Türkiye’de yeterli sayıda ve nitelikte akademisyen yetiştirilmesine öncelik tanınarak, bunların tarih lisansüstü programlarına katkı sağlamaları amaçlanabilir.

8. Tarih lisansüstü programları açılırken, öğrencilerin daha derinlikli ve diğer bilim alanlarıyla daha ilişkili çalışmalar yapabilmeleri adına “bölgesel tanımlı”program başlıkları (Ortadoğu-Balkan-Kafkas-Avrasya-Yakındoğu-Uzak Doğu-Osmanlı Yakın Dönem- Modern Orta Asya Araştırmaları- Modern Avrupa Tarihi vb.) tercih edilebilir.
9. Nicelik açısından yeterli öğretim üyesi kapasitesine ulaşamamış tarih bölümlerinde özellikle doktora programlarının açılmaması gerekir.
10. Tarih lisansüstü çalışmalar için çok gerekli olan “kaynak diller”in öğretimi sorunu, ilgili bölümlerin ya da enstitülerin girişimleri ile lisans ya da yüksek lisans sürecinde öğrencilere sunulacak imkanlar (üniversitenin dil bölümleri, yurt dışı bursları ya da düzenlenecek özel kurslar vb.) ile çözülebilir.
11. YÖK çatısı altındaki üniversitelerin hem Sosyal Bilimler Enstitülerinin hem de tarih lisansüstü programlarının kendi özgün yapı ve modellerini oluşturabilmelerine imkan tanıyan yasal esneklik yaratılabilir.
12. Bölümlerin enstitülerle birlikte yapacağı düzenlemelerle tarih lisansüstü çalışma alanları yurtdışı örneklerinde olduğu gibi çoğaltılarak öğrencilere daha fazla seçenek sunulabilir.
13. Türkiye’deki tarih lisansüstü programları, alanında temeyyüz etmiş yabancı araştırmacılarla desteklenerek zenginleştirilebilir. Bunun için ulusal katkı amaçlı uluslararası boyutta iletişim ağlarını (network) kuracak ve sürdürecektür merkezler ve Türk araştırmacılara yabancı ülkelerde gereken desteği sağlayacak “istasyon”lara ihtiyaç olduğu ortadadır. Türk Tarih Kurumu bu konuda planlama ve koordinasyonu sağlayıcı bir inisiyatif geliştirebilir.
14. Tarih lisansüstü programlarına farklı disiplinlerden öğrenci alınması teşvik edilebilir. Bunun için her bir lisansüstü programda uygun görülen bir oranda öğrenci kabulüne ilişkin düzenlemeler yapılabilir. Diğer yandan farklı alandan gelen öğrencilerin bilimsel ve akademik yeterliliklerini arttırmak amacıyla düzenlenen “bilimsel hazırlık”a yönelik gerek ilgili anabilim dallarının gerekse öğretim üyelerinin ciddi yaklaşım sergilemeleri beklenir.
15. Tarih alanında herhangi bir doktora programına başvuran öğrencinin kabul sürecinde, ilgi duyduğu konuya ilişkin önceden hazırlayacağı “tez önerisi”nin belirleyici olması önerilebilir.
16. Öğrencilerin “lisansüstü öğrenci sempozyumları” başta olmak üzere çalıştıkları alanda düzenlenen akademik organizasyonlara, danışmanlarının rehberliğinde yapacakları bağımsız akademik çalışmalar ile katılmalarının teşviki sağlanabilir.
17. Tarih lisansüstü öğretiminde başta tez çalışmaları olmak üzere öğrencilerin hazırlayacakları tüm ödevlerin “konu odaklı” yerine “problem odaklı” olmasına dikkat edilebilir. Böylelikle benzer konuların, farklı perspektif ve yaklaşımlar çerçevesinde yeniden çalışılmasıyla yeni tarihsel bilgilere ulaşılması mümkün olabilir. Aynı zamanda “çalışılmış bir konu”, farklı bir yöntem ya da yaklaşımla, mevcut eksikliği gidermek amacıyla “yeniden” çalışılabilir. Bu da “o konu çalışıldı, yeniden çalışılması gereksiz”

ya da “o konu tarafımızca çalışılıyor, başkası çalışmamalı” gibi akademik olmayan yaklaşımların önüne geçilmesini sağlayabilir.

18. Tarih araştırmalarında “belge temelli” çalışmalar çok önemli olmakla birlikte bunun yeni okuma ve çözümleme-anlamlandırma metot/teknik ve yaklaşımlarıyla zenginleştirilmesi önemlidir. Transliterasyondan ibaret ya da “yoğun belge kullanımlı çalışmalar” yerine analitik çözümler içeren, sosyal teorilerden beslenen araştırmaların yapılması teşvik edilmelidir.
19. Türkiye’de birkaç üniversitenin tarih bölümü çalışanlarının dışında genelinde, aşırı ders yükü nedeniyle asıl yapmaları gereken araştırma ve danışmanlık hizmetlerini layıkıyla yürütemedikleri bir vakadır. Lisansüstü eğitim sürecinde akademisyenlerin katkılarını arttıracak yolları aranabilir. Bununla ilgili olarak doktora ders ve tez çalışması yapma yetkisi bağlamında yapılan görevlendirmelerde öğretim üyelerinin yeterli akademik kültür ve olgunluğa ulaşmış olmalarına özellikle dikkat edilebilir. Aksi halde yeni doktorasını bitirmiş ve öğretim üyesi olma hakkını henüz elde etmiş, tecrübesi ve olgunluğu yeterli olmayanların yönetiminde doktora tez danışmanlık hizmetlerinin layıkıyla yürütülemeyeceği açıktır.
20. Türkiye’de tarih lisansüstü programlarının genelinde yer alan “yöntem” derslerinin “Tarih Metodolojisi” veya “Tarih Araştırma Yöntemleri” gibi umumi kapsamlı olduğu görülmüştür. Bunun yerine, daha ileri düzeyde ve derinleştirmiş içeriğe sahip yöntem dersleri tercih edilebilir. Tarih öğretiminin akademik kürsülere göre düzenlendiği lisansüstü programlarda, ilgili dönemlere özgü “çalışma metodolojisi içeren dersler”in (örneğin eskiçağ alanında “eskiçağın kaynak kritiği ve araştırma metodolojisi” vb.) yer bulması teşvik edilebilir. Ayrıca, öğrencilere yenilikçi araştırma yöntemlerini kazandırmaya yönelik “tarih araştırmalarında bilgisayar kullanımı” gibi dersler de planlanabilir.
21. Tarih lisansüstü programlarında öğrencinin; danışmanını ve sonrasında tez konusunu seçme sürecinde ilgi, potansiyel ve istekliliğinin dikkate alınması çalışmanın kalitesini doğrudan etkileyeceği için uygulamada buna yönelik tedbirler alınabilir.
22. Herhangi bir tarih lisansüstü programına kayıtlı öğrencilerin, danışmanlarının gözetiminde farklı disiplinlerden ders alabilme imkanları yönetmeliklerin izin vermesi yanında uygulamada da genişletilebilir.
23. Lisansüstü tarih tezlerinde, disiplinlerarası etkileşimi arttırmak adına yeni yolları aranabilir.
24. Herhangi bir üniversitenin lisansüstü tarih programında öğrenim görenlerin konu alanlarına uygun biçimde başka bir üniversiteden ders alma ya da tez için danışman seçme imkanları geliştirilebilir.
25. Sosyal teorilerden beslenen ya da destek alan doktora tezlerinin yaptırılmasına ağırlık verilerek Türk tarihçiliğinde özgün araştırma ve yazım teorilerinin geliştirilmesine yönelik girişimlere katkı sağlanabilir. Örneğin “mikro tarih” ya da “psiko-tarih” gibi yöntemsel yaklaşımlar tez çalışmalarının gündemine dâhil edilebilir.

26. Lisansüstü öğrencilerin akademik okuma, yazma ve düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlaması için hem edebi eser okumaları ve hem de kaliteli sinema filmi takip etmeleri teşvik edilebilir. Özellikle öğrencilerin ilgilendikleri dönemin edebî metinleri üzerinde çalışma yapmaları ve bu metinlerin bağlamı ile çalışma konularının bağlamları arasında ilişki kurmaları teşvik edilebilir.
27. Tarih lisansüstü programları sık güncellenerek aynı isim ve içerikli derslerin yerine alana katkı sağlayacak yenilerinin eklenmesine yönelik akademisyenler teşvik edilebilir.

Kamuoyuyla saygıyla paylaşıyoruz..

Isparta SDÜ Tarihyazımı Çalıştayı Katılımcıları